

геоморфологічних умов при різних видах господарської діяльності, в результаті якої створюється антропогенний рельєф, формуються внутрішні і зовнішні зв'язки у антропогенних геоморфосистемах різних типів. При цьому важливе значення надається виявленню ділянок, несприятливих для антропогенного освоєння при певних видах природокористування, зокрема пов'язаних з проявами несприятливих процесів, наявністю зон геоморфологічного, негеодинамічного ризику тощо.

Література:

1. Барщевський М.Є., Палієнко В.П., Спиця Р.О., Рудько Г.І. Небезпечні процеси та еколого-геоморфологічний ризик / Сучасна динаміка рельєфу України. – К.: Наук.думка, 2005. – С. 234–243.
2. Михайленко А.Г., Іванік О.М. Спосіб визначення техногенного навантаження на рельєф освоєної території // Вісник Київського університету. Сер. геогр. – 1995. – Вип. 41. – С. 92–95.
3. Галицкий В.И. Оптимизация природной среды. – К.: Наук.думка, 1989. – 171 с.

М.О. Барановський

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
Brnm@ukr.net*

ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ (НА ПРИКЛАДІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Проблеми розвитку старопромислових регіонів давно належать до сфери наукових інтересів суспільної географії. Типовими ознаками таких територій є загальна деградація економіки, домінування виробничих фондів третього та четвертого технологічних укладів, висока частка зайнятих у тих секторах промисловості, що стагнують. Класичним прикладом старопромислових регіонів в Україні є Донецька область. Попри те, що до 2014 р. вона посідала провідні позиції в Україні за багатьма макроекономічними показниками, загальна траєкторія розвитку регіону була типовою для старопромислових районів. Ситуація різко погіршилася після початку бойових дій, що позначилося як на економіці, так і на ринку праці.

Ринок праці Донецької області завжди був відмінним від більшості регіонів України, причиною чого були особливості структури економіки, зокрема домінування у ній корпоративного сектора, підприємств важкої індустрії. Через це першість за зайнятістю населення утримував реальний сектор економіки, в якому у 2000 р. працювало 51,4 % економічно активного населення (табл. 1). Упродовж 2000-2013 років зайнятість в реальному секторі економіки скоротилася на 10,2 %. Такі зміни стали наслідком повільної, та все ж постіндустріальної трансформації економіки, хоча лідером за зайнятістю, як і раніше, залишалася промисловість.

Поглиблення кризових процесів в економіці після окупації частини Донецької області помітно вплинуло на окремі характеристики ринку праці регіону. Насамперед, це стосується рівня безробіття, який наразі становить

14,5 % і перевищує пересічне для країни значення в 1,6 раза. Найвищий рівень безробіття склався у промисловості (16,7 %), гуртовій і роздрібній торгівлі (12,3 %) та державному управлінні (9,4 %). Серед професійних груп високим рівнем безробіття виділяються «Робітники з обслуговування технологічного устаткування, складання устаткування та машин» (17,8 %), «Працівники сфери послуг і торгівлі» (16,6 %), «Кваліфіковані робітники з інструментом» (12,3 %). За освітнім рівнем в області переважають безробітні з вищою (55 %) освітою, за віковим складом – молодь віком до 35 років (майже 37 %).

Таблиця 1

**Зайнятість населення Донецької області
за видами економічної діяльності**

Види економічної діяльності	Частка зайнятих за видами економічної діяльності, %				
	2000	2010	2013	2015	2017
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Сільське, лісове та рибне господарство	10,6	8,7	10,7	8,6	8,6
Промисловість	35,6	27,6	25,2	32,7	27,3
Будівництво	5,2	5,3	5,2	3,5	4,1
Реальний сектор економіки	51,4	41,6	41,1	44,8	40,0
Гуртова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів, мотоциклів	17,0	24,0	23,7	19,6	21,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	7,8	7,6	6,8	6,5	7,9
Інші види діяльності сектору послуг	23,8	24,8	30,5	26,1	28,9
Сектор послуг	48,6	56,4	58,9	55,2	60,0

Джерело: складено за даними головного управління статистики Донецької області та др. [с. 57-58]

Попри значні секторальні та територіальні зміни в економіці регіону, структура зайнятості населення упродовж 2014-2018 років, не зазнала радикальних змін. Основними сферами працевлаштування мешканців регіону залишаються промисловість (27,3 %), гуртова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів (21 %), транспорт і складське господарство (7,9 %), державне управління й оборона (7,1 %) та освіта (7 %). Майже незмінним залишається розподіл економічно активного населення між реальним сектором і сектором послуг – 40 та 60 % відповідно. Збереглася в Донецькій області й висока роль корпоративного сектора. За часткою зайнятих на великих підприємствах (35,3 %) Донецька область посідає друге місце в Україні, тоді як на малих (16,4 %) – останнє.

Об'єктивним індикатором гостроти ринку праці є співвідношення між кількістю зареєстрованих безробітних і кількістю вакансій. Аналіз

зазначених показників свідчить про те, що ситуація на ринку праці в Донецькій області поступово покращується. Навантаження на одне вільне робоче місце хоч і має значні річні коливання, загалом має сталу тенденцію до зменшення. За січень-лютий 2019 р. навантаження на одну вакансію становило 7 осіб. За аналогічний період 2017 р. цей показник склав 12 осіб. Секторальні відмінності у показнику навантаження на одну вакансію на кінець 2018 р. були досить значні – від майже 46 осіб в у сільському господарстві до орієнтовно 5 осіб у торгівлі.

Щороку в регіоні відкривається значна кількість вакансій. Так, у 2018 р. їх було майже 40,5 тис. одиниць. Найбільше вакансій пропонується у промисловості, торгівлі, освіті та сільському господарстві. Однак через низьку заробітну плату (майже відповідає розміру грошової допомоги з безробіття), в області спостерігається низька мотивація до офіційного працевлаштування. Відтак типовим явищем є паралельне існування вакансій і безробітних відповідної кваліфікації.

Через значні масштаби трудової міграції та неофіційну зайнятість в регіоні відчувається дефіцит кваліфікованих робітничих кадрів. І це за умови, що рівень офіційного безробіття є одним із найвищих в країні.

Отже, ситуація на ринку праці Донецької області є досить динамічною й різновекторною, хоча рівень її гостроти поступово послаблюється. Ринок праці регіону трансформується, однак дуже повільно і наразі важко визначити його головні тренди. Суттєвим гальмом позитивних змін на ринку праці Донецької області є консервативні установки, норми і системи цінностей населення цього регіону, а також повільні зміни в структурі економіки.

Література:

1. Яковлева Ю. Соціальний розвиток Донецької області: суспільно-географічний аспект: монографія / під наук. ред. Л.М. Немець. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. 416 с.

О.А. Бездухов

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
s.bezdukhov@ukr.net*

ЗАСТОСУВАННЯ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗПОДІЛЕННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

На початку ХХ століття проблема поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ) є актуальною для всіх регіонів України. Потребує вирішення ця проблема і в Чернігівській області.

Кількість накопичених відходів в межах області характеризуються нерівномірним територіальним розподілом. Для формування загального уявлення про існуючий стан навколишнього середовища необхідно провести систематизацію, узагальнення та обробку статистичної інформації, що